

Posudek na diplomovou práci Renáty Mitáčkové

Počátky moderního vězeňství v českých zemích v první třetině 19.století:

Trest, věznice, vězeň

Autorka si ve své diplomové práci klade za cíl zaměřit se na fenomén proměny trestu, věznice a osoby/osobnosti vězně v českých zemích v první třetině 19. století. Práce je přehledně rozdělena na všeobecný úvod, v němž autorka analyzuje stávající literaturu i primární a sekundární prameny, a historický úvod, který podává vhled do studované problematiky (kapitola III.-IV.). Za těžiště práce považují kapitoly V. *Trest*, VI. *Věznice* a VII. *Vězeň*, v nichž se snaží analyzovat vliv měnících se sociálních paradigmat na proměnu vězeňství a jejich praktický dopad v praxi. V tomto smyslu je práce strukturována přehledně, koncepčně, s jasnou vizí a argumentační strategií.

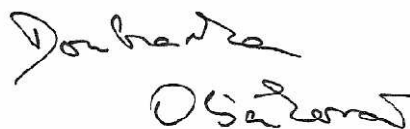
V jednotlivých kapitolách pak podává autorka přehledným způsobem hlavní práce, osobnosti či témata studovaného fenoménu. Z archivních materiálů se autorka věnuje především fondům oficiální provenience, tj. fondům českého gubernia, resp. zemské trestnice a organizaci její správy. Bohužel poněkud stranou ponechává dobová svědectví, cestopisy a další zprávy jednotlivců o *skutečném* stavu zemské trestnice. Autorka tak na rozdíl od svého původního vymezení cílů práce studuje především dobová nařízení, nikoliv již jejich *skutečný* dopad.

Celkový dojem z práce je však kladný, autorka se věnovala jak sekundárním, tak primárním pramenům. Úzké vymezení studovaného časového období vede místy k problematickému používání ustálených dobových pojmů. Pojem „bolesti“ zřejmě není volen zcela šťastně, termíny *strádání* či *utrpení* by v daném kontextu (tělesné i duševní utrpení) byly mnohem adekvátnější. Vydělení pojmu „bolest“ z dobového kontextu totiž autorce znesnadňuje vyrovnat se s přechodem od předmoderního vězeňství k podstatě změny a přerodu v moderní vězeňství (např. kvakerského typu). Dalším nedostatkem práce je také např. nesprávné psaní velkých a malých písmen (habsburská monarchie).

Na této jinak kvalitní práci nicméně překvapuje, že teoretický koncept je jen zřídka používán jako podpora argumentace hlavní autorčiny teze, nakolik „se nové koncepce věznění projevovaly ve vězeňské praxi a jak působily na uspořádání věznice“ (s. 4). Například u textu věnovaného svatováclavské věznici zaujme, že autorka zcela opomíjí dobové svědectví Johna Howarda, který tuto věznici roku 1788 navštívil a podal o ní detailní zprávu ve svém cestopisu. Tento zápis je o to příznačnější, že John Howard zde přímo srovnává pražskou věznici s věznicí drážďanskou a vídeňskou. Tento jev charakterizuje i

zbytek práce – z možných argumentačních linií se zpravidla zcela vytrácí dynamika a komparační potenciál vymezeného problému. Jako další příklad můžeme uvést hned úplně první dva odkazy citované v poznámkách pod čarou a to odkaz na J. V. Řezáče a český překlad Beccariova spisu *Dei delitti e delle pene*. Celkově vzato, pro danou práci by bylo mnohem přínosnější věnovat se více Thunově návrhu reformy vězeňství v habsburské monarchii (1836), v němž L. Thun zachycuje faktické poměry v českých věznicích v autorce studovaném období, nežli např. prvnímu českému spisu J. V. Řezáče z roku 1852, který zachycuje obraz českého vězeňství již fakticky po provedení prvních kroků k jeho nápravě. V otázce ustálení terminologické praxe by konkrétní srovnání německy psaných návrhů s českými texty autorce umožnilo lépe se orientovat v jejím místy až problematičtém rozlišování mezi vězením a donucovací pracovní. Dnes již také víme, že Beccariovo dílo vycházelo v Evropě v letech 1774–1958 v nepůvodní Beccariově úpravě, resp. v úpravě jeho francouzského překladatele Morelleta, který francouzský překlad z roku 1765 upravil a změnil jeho strukturu. Specifickým případem je pak uvedení tohoto textu do českého prostředí druhé poloviny 19. století (srv. Sládečkovu předmluvu k českému překladu Beccariova spisu). Hlavním důvodem, proč se autorka rozhodla nezohledňovat tyto prameny, je zřejmě vymezení její práce první třetinou 19. století. Právě v tom lze však spatřovat největší nedostatek této práce: pro detailní pohled na jediný fenomén ztrácí ze zřetele celkový historický kontext. Rozšíření horizontu by práci bezesporu prospělo a autorce by v mnohém ulehčilo vybudování precizněji vedené argumentace.

I přes tyto dílčí nedostatky doporučuji práci k obhajobě s ohodnocením velmi dobře. V rámci obhajoby by nicméně bylo vhodné přiblížit některé pojmy, kterých autorka používá v závěru, v textu jim však nevěnuje příliš velkou pozornost, a není proto zcela jasné, jakým způsobem ke svým závěrům dospěla. Jedná se především o pojem *recidivy* a *způsobu maximalizace ekonomického zisku státu z vězeňství*: nakolik se lišil pojem recidivy v chápání předmoderního a moderního vězeňství? Jakým způsobem se recidivě v habsburské monarchii mělo předcházet a jakou roli v tomto kontextu hrála rostoucí byrokratizace vězeňství? A jaké konkrétní plány na zvýšení ekonomického zisku z práce vězňů v habsburské monarchii v 19. století existovaly?

Doubravka Olšáková, PhD.